

Kwaliteit

Criteria, onderzoek en instrumenten ter verbetering van de kwaliteit van nieuwsmedia

Dossiers

Bewaarkopij, op genre gerubriceerd

Mediadag

www.mediadag.nl

Oplagecijfers

Dagbladen, tijdschriften en websites

Opleidingen

Alle journalistieke opleidingen en cursussen

Prijzen

Prijzen voor en van journalisten

Bedrijfsreportages

Markante bedrijven uit de mediawereld

Boeken

Plus recensies van bladen en websites

Aanbiedingen

Boeken, cd's, enz.

Portretgalerij

Markante figuren uit de mediawereld

Home**De journalist spreekt tot de verbeelding**

Aan de vooravond van de Oscar-uitreikingen vroeg De Journalist aan zeven Nederlandse filmcritici en een Amerikaanse Hoogleraar Journalistiek: wat zijn de tien beste films over journalistiek? En ook: een overzicht van 92 jaar journalist in de film.

Helen Johnson

De camera houdt van de journalist. En niet alleen als deze ernaast staat. Vooral vóór de lens doet de journalist het goed; blijktens uit honderden films die sinds het ontstaan van de cinema over het vak zijn gemaakt. Geen beroep zo veelzijdig, zo evenementrijk, zo ondernemend, zo sexy, zo heroïsch, zo empathisch, zo komisch, zo opzienbarend en zo moraliserend - tegelijkertijd. De journalistiek is het ideale vak van de filmmaker.

En het is al een oude liefde. Geluid en beeld ontmoetten elkaar pas in 1928, terwijl de journalist en de film al in 1912 kennis hadden gemaakt ('The Star Reporter'). Charlie Chaplin maakt twee jaar later als journalist zijn debuut op het witte doek. In 'Making a Living' (1914) is hij een gehaaide verslaggever die er niet voor terugdeinst een foto te stelen van de concurrentie.

Dit personage, de genadeloze newspaperman die werkelijk alles overheeft voor een scoop, duikt nog lange tijd op in (komische) Hollywood-producties. Overigens geflankeerd door opvallend veel succesvolle en cynische newspaperwomen, waarmee de film anno 1940 zijn tijd nog altijd vooruit is.

Pas in de jaren veertig wordt de journalistenfilm ernstiger van toon; de bittere realiteit van de tweede wereldoorlog heeft zijn weg naar Hollywood gevonden. Persmusketen worden zelfkritische verslaggevers, intriges op de redactievloer veranderden in observaties over het vak. Ook duikt in dit decennium de eerste filmische oorlogscorrespondent op.

En de buitenlandse verslaggever is een populair personage gebléven. Waar journalisten in het thuisland al garant staan voor never a dull moment, betekenen ze in het buitenland helemaal een rechtstreeks ticket naar actie. Hierbij wisselen filmmakers, dankzij de opkomst van verschillende journalistieke disciplines, de traditionele krantencorrespondent dankbaar af met fotojournalisten, radio- en tv-verslaggevers.

Deze uitbreiding van journalistieke media is vanaf de jaren zestig terug te zien op het scherm, met name in de tachtiger jaren. En ook al is journalistiek vandaag de dag helemaal gemeengoed, toch zijn er tot de jaren zestig veel meer films gemaakt over het vak dan daarna. Vast staat dat de journalist en de film tezamen inmiddels een lange geschiedenis kennen.

Top 10

1. **All the President's Men**
2. **The Front Page/His Girl Friday**
3. **Citizen Kane**
4. **La Dolce Vita**
5. **Minoes en The Paper**
6. **Ace in the Hole**
7. **Welcome to Sarajevo**
8. **Salvador**
9. **Network**
10. **The Insider**

1. All the President's Men (Alan J. Pakula, 1974)

Het mag eigenlijk geen verrassing heten dat deze klassieker uitverkoren is tot de beste journalistieke film aller tijden. Het waargebeurde 'All The President's Men' vertelt het verhaal van twee jonge Washington Post-journalisten, Carl Bernstein (Dustin Hoffman) en Bob Woodward (Robert Redford), die na diepgravend journalistiek onderzoek de corrupte Amerikaanse president Richard Nixon ten val weten te brengen.

René Mioch (programmamaker): 'Als je doorzettingsvermogen hebt, je niet laat intimideren en nauwkeurig je werk doet, kan de journalistiek veranderingen teweeg brengen. Een prachtig beeld van Watergate.'

Ab Zagt (Algemeen Dagblad): 'Het jongensboek onder de journalistenfilms. Hoeveel verslaggevers zijn door deze film niet het vak ingerold? Mooiste moment: het triomfantelijke tikje van de hoofdredacteur op een bureau als zijn verslaggevers een doorbraak in de Watergate-affaire hebben geforceerd.'

Joe Saltzman (Hoogleraar Journalistiek Universiteit van Zuid-Californië): 'De scène waarin het tweetal Woodstein research doet in een bibliotheek staat symbool voor het harde werk

dat voor een scoop als Watergate nodig is.'

Jos van der Burg (Parool): 'De ultieme droom van elke journalist – een heldenrol spelen door een corrupte president ten val te brengen. Watergate bezorgde de journalistiek een heroïsch imago. Dat waren nog eens tijden. Iedereen wilde journalist worden.'

Eric Koch (De Telegraaf): 'Journalistieke intuïtie, doorzettingsvermogen en de onmisbare hulp van een mysterieuze bron leidden tot de onthulling van dit grootste Amerikaanse politieke schandaal.'

Mooiste citaten:

- 'Follow the money.' (Deep Throat)
- Hoofdredacteur Ben Bradley: 'This is gonna sink the goddamn paper.'
- Bob Woodward: 'We just haven't had any luck yet.'
- Ben Bradley: 'Then get some.'
- Carl Bernstein's methoden om informatie bevestigd te krijgen: 'If his name starts with an 'M', then nod.' En: 'I'm gonna count to ten. If you don't speak, I'm right, okay?'

Trivia:

- De identiteit van tipgever 'Deep Throat' is tot op de dag van vandaag onbekend.
- Het boek van het journalistenduo heeft de Pulitzer Prize gewonnen.
- De film is bekroond met vier Oscars.

2. The Front Page (Lewis Milestone, 1931 en remake Billy Wilder, 1974)/His Girl Friday (remake Howard Hawks, 1939)

In hun nominaties hebben de filmkenners de eerste drie versies van de film voor het gemak samen genomen.

'The Front Page' is een film uit de categorie 'cynische journalisten doen alles voor een primeur'. Hoofdperson Hildy Johnson (Pat O'Brien in het origineel, Rosalind Russell in 'His Girl Friday' en Jack Lemmon in '74) is vastberaden uit het vak te stappen en te gaan trouwen. Hoofdredacteur Walter Burns (achtereenvolgens Adolphe Menjou, Cary Grant en Walter Matthau) gooit echter net zo lang roet in het eten tot Hildy zich beseft getrouwd te willen blijven met de krant.

Skrien (Jan Pieter Ekker en André Waardenburg): 'De meest invloedrijke film over reporters. Geen wonder voor een scenario dat werd geschreven door ex-journalist Ben Hecht.'

Zagt: 'De versie met Jack Lemmon en Walter Matthau blijft de leukste. Deze film geeft aan dat journalisten eigenlijk nooit moeten trouwen.'

Van der Burg: 'de film toont de journalist als bloedhond die alles overheeft voor een scoop. De waarheid doet er niet toe, als het maar lekker nieuws is. In 2004 akelig herkenbaar.'

Mooiste Citaten:

- Walter Burns: 'If necessary, make the words up yourself!'
- Hildy Johnson, nietsvermoedend, terwijl zijn verloofde naast hem staat als hij zijn scoop tikt: 'This is the greatest thing that ever happened to me in my life.'
- Hildy tegen zijn hoofdredacteur: 'Cigarette me!'
- Hildy tegen zijn hoofdredacteur: 'The only time you get it up, is when you put the paper to bed.'

Trivia:

- Regisseur Howard Hawks herschreef 'The Front Page' voor een vrouwelijke hoofdrolspeelster, omdat hij zijn secretaresse de woorden van Hildy zo mooi vond uitspreken tijdens de audities.

3. Citizen Kane (Orson Welles, 1941)

Ook wel de beste film aller tijden genoemd, waarin regisseur als Charles Foster Kane een krantenmagnaat vertolkt. 'Citizen Kane' is een reconstructie van het leven van de titelrolspeler. Op zijn sterfbed spreekt hij het woord 'rosebud' uit, waarna journalist Jerry Thompson (William Alland) de opdracht krijgt uit te zoeken wat dit betekende en wie Kane eigenlijk was. Hij komt er nooit achter, de kijker wel.

Hans Beerekamp (NRC Handelsblad): 'De beste film uit het lijstje, maar dat de hoofdperson een courancier is, lijkt slechts bijzaak.'

Saltzman: 'Een fantastisch portret van een mediamagnaat die de pers gebruikt voor zijn eigen politieke doeleinden, en onderwijl vergeet waarom hij aanvankelijk voor het vak koos.'

Van der Burg: 'Ook vroeger was nieuws koopwaar, waar veel geld mee verdiend kon worden. Welles zag er een film in en maakte dit meesterwerk.'

Mooiste citaten:

- Kane: 'I think it would be fun to run a newspaper. I don't know how to, I'll just try everything I can think of.'
- Kane: 'If the news isn't big enough, a big headline will make it bigger.'
- Kane tegen zijn vrouw: 'You never should have married a newspaperman. They're worse than sailors.'

Trivia:

- Toen enkele vrienden aan hem vroegen hoe Kane's laatste woord bekend kon zijn gezien het feit hij alleen stierf, zou Welles lange tijd gezwegen hebben alvorens te antwoorden: 'Don't you ever tell anyone of this.'
- De film is gebaseerd op het leven van journalist William Randolph Hearst en 'rosebud' zou zijn koosnaampje zijn geweest voor zijn minnares' clitoris.
- Op de slee in kwestie stonden overigens de woorden 'The Crusader'.

4. La Dolce Vita (Federico Fellini, 1960)

Marcello Mastroianni speelt in 'La Dolce Vita' Marcello Rubini, een societyjournalist wier leven in het teken staat van glamour, mooie vrouwen en drank. Maar hoe meer hij zich onderdompelt in dit zoete leven, hoe meer hij zichzelf uit het oog verliest.

Van der Burg: 'Veertig jaar geleden hing er rond de roddelpers nog een onschuldige kwajongensfeer. Fellini roept nostalgie op naar de tijd toen roddelbladen nog tevreden waren met een vage foto van een blote borst. Trouwens: wie kan er kwaad worden op Mastroianni?'

Zagt: 'Rome. Anita Ekberg. Mastroianni. Een horde fotografen. De verleiding van de wereld vol glitter en glamour. Welke journalist is daartegen bestand?'

Skrien: 'De film die de term paparazzo introduceerde mag niet in dit lijstje ontbreken.'

Mooiste citaten:

- Marcello Rubini: 'You are the first woman on the first day of creation. You are mother, sister, lover, friend, angel, devil, earth, home.' (Jaja - je bent Italiaan, of je bent het niet.)
- Feestganger: 'Mijn ex-man was een journalist. Hij overdreef altijd. Daar kwam ik tijdens onze huwelijksreis achter.'

Trivia:

- Voor hij filmmaker werd, was regisseur Fellini zelf journalist, onder meer bij Il Popolo.
- Producent Dino de Laurentiis heeft ontslag genomen van de film nadat Fellini weigerde de hoofdrol te geven aan Paul Newman.
- De term paparazzo stamt van deze film en wel van een vriend van Rubini, de fotograaf Paparazzo.

5. Minoes (Vincent Bal, 2001)

Een gedeelde vijfde plek voor de poezenpersfilm 'Minoes' en de moderne krantenfilm 'The Paper'. In 'Minoes' speelt Carice van Houten een poes, die na een ongeluk met een vat chemisch afval verandert in een mens. Haar vermogen met katten te communiceren blijft gelukkig bewaard, waardoor ze de onsuccesvolle journalist Tibbe (Theo Maassen) allerlei poezenprimeurtjes kan toespelen.

Beerekamp: 'Tibbe is wel degelijk een rolmodel voor sommige journalisten.'

Zagt: 'De droom van elke journalist die vastzit met zijn verhaal: een informante die tot alles en iedereen toegang heeft. Het wordt nog aantrekkelijker als deze deep throat wordt gespeeld door de kattige van Houten.'

Van der Burg: 'Laat journalisten een voorbeeld nemen aan Tibbe. Hij trotseert de lokale autoriteiten en wijkt niet voor boeven; een journalist om trots op te zijn.'

5. The Paper (Ron Howard, 1994)

Portret van het fictieve tabloid The New York Sun. Henry Hackett (Michael Keaton) is een journalist die op zijn werk wordt onderbetaald en thuis wordt gemist door zijn hoogzwangere vrouw. Hij staat op het punt een minder zware en beter betalende baan bij de concurrent aan te nemen, als hij tegen een enorme primeur aanloopt die hem de erkenning bezorgt die hij verlangde.

Skrien: 'Zelfs tabloids hebben in deze film uiteindelijk integriteit!'

Saltzman: 'Een moderne, accurate, zij het lichtelijk overtrokken portret van de pers in actie.'

Beerekamp: 'Aardige komedie.'

6. Ace in the Hole (Billy Wilder, 1951)

De meest cynische film over journalistieke aspiraties. In 'Ace in the Hole' heeft Charles Tatum (Kirk Douglas) een uitzichtloze baan bij een klein krantje in New Mexico tot hij op een man stuit die vastzit in een mijnschacht. 'Chuck' ruikt zijn kans en rekt de reddingsactie in de hoop op een landelijke journalistieke doorbraak.

Skrien: 'Cynischer dan deze film wordt het niet.'

Zagt: 'De beste film over cynisme in de journalistiek. Douglas is een voorloper van Willibrord Frequin, maar dan zonder drankneus, en gaat over lijken als hij een tragedie tot op de laatste druppel bloed uitmelkt.'

Koch: 'Bijna vijftig jaar naar dato blijkt deze film nog even actueel.'

Mooiste citaten:

- Charles Tatum: 'I can handle big news and little news. And if there's no news, I'll go out and bite a dog.'

- 'Bad news sells best. Cause good news is no news.' (Toen nieuw.)
- 'How'd you like to make a thousand dollars a day, Mr. Boot? I'm a thousand-dollar-a-day newspaperman. You can have me for nothing.'
- 'It's a good story today. Tomorrow, they'll wrap a fish in it.' (Toen nieuw.)

Trivia:

- Het verhaal is geïnspireerd op een waargebeurd incident in 1925.
- De film flopte in '51. Een recensent van Life schreef: 'Mr. Wilder should be deported'. Vijftig jaar later onderging 'Ace in the Hole' een ware revival.

7. Welcome to Sarajevo (Michael Winterbottom, 1997)

Sarajevo, zomer 1996. Een nieuwsploeg van ITN moet verslag doen vanuit deze veertiende gevaarlijkste stad ter wereld. Journalist Michael Henderson (Stephen Dillane) verliest langzamerhand zijn objectiviteit, naarmate het geweld oplaait en hij meerdere reportages maakt over een kindertehuis. Uiteindelijk smokkelt hij een wees het land uit om haar in zijn thuisland Groot-Brittannië te adopteren.

Mioch: 'Ik vond deze zeer aangrijpend, omdat enkele duizenden kilometers van Cannes, waar de film werd gepresenteerd, dit de werkelijkheid was.'

Van der Burg: 'de film schiet het romantische beeld van oorlogsverslaggeving compleet aan flarden.'

Mooiste citaat:

- Van Flynn (een sarcastische Amerikaanse correspondent gespeeld door Woody Harrelson) tegen Henderson: 'I would like to apologize on behalf of my country for our lack of intervention here. Can't help but think that if it were muslims slaughtering christians we would have done something by now.'

Trivia:

- De film is gebaseerd op het non-fictieve boek 'Natasha's Story' van journalist Michael Nicholson.
- Natasha (Emira in de film) woont nog altijd bij Nicholson in Londen.
- Acteur Goran Visnjic speelt chauffeur Risto in de film en zou later als Dr. Luka Kovac in ER menig vrouwenhart sneller doen kloppen.

8. Salvador (Oliver Stone, 1985)

Fotojournalist Danny Boyle (James Woods) zit in deze film zonder geld en besluit daarom zijn geluk te beproeven in het El Salvador van 1980. Al gauw bevindt hij zich in een gevaarlijke spagaat tussen enerzijds de militaire macht en anderzijds de guerrilla's die beiden belang hebben bij zijn foto's.

Mioch: 'Niet de beste van Stone, maar toch een indrukwekkend verhaal over een journalist die de rollen die hij krijgt toebedeeld nauwelijks kan combineren.'

Beerekamp: 'Ethische dilemma's van een oorlogsjournalist in de jungle.'

Koch: 'De olifanten huid van Boyle blijkt toch zwakke plekken te hebben als deze fotojournalist persoonlijk betrokken raakt bij het onrecht van de oorlog.'

Mooiste citaat:

- Collega John Cassady tegen Boyle: 'You gotta get close, Rich, to get to the truth, but if you get too close, you die.' (En Cassady houdt zich tegen het eind aan zijn woord, waarna Boyle ervoor zorgt dat de foto's die zijn collega met de dood moest bekopen uiteindelijk worden gepubliceerd.)

Trivia:

- De oorlog beperkte zich bij Salvador niet enkel tot de sets; een adviseur van de film is tijdens het productieproces aldaar omgebracht.

9. Network (Sidney Lumet, 1976)

Een nog altijd actuele en keiharde aanklacht tegen de macht van het medium tv in het algemeen en de invloed van de commercie op de journalistiek in het bijzonder. Newsanchor Howard Beale (Peter Finch) wordt ontslagen vanwege teruglopende kijkcijfers. Daarop kondigt hij on-air aan tijdens zijn laatste tv-optreden zelfmoord te zullen plegen. Prompt schieten de kijkcijfers de lucht in, waarop de zender besluit de nieuwsdivisie voortaan onder te brengen bij entertainment. Een beslissing die Beale, als personificatie van het nieuws, uiteindelijk fataal wordt.

Beerekamp: 'Nog steeds de definitieve film over tv-journalistiek.'

Mioch: 'Hét drama van het tv-station versus de kijkcijfers. De psychische problemen van een presentator worden actiekomedie op tv, met bijbehorende hoge kijkcijfers.'

Mooiste citaten:

- Van chef-entertainment Diana Christensen (Faye Dunaway): 'Even the news has to have a little showbizz-ship!'

- Van Howard Beale tijdens een van zijn on-air-doordraaisessies: 'America, I want you to open your windows and I want you to shout: 'I'm as mad as hell, and I'm not gonna take it anymore.' (Een oproep waaraan de inwoners massaal gehoor geven.)
- Beale (wederom op zender): 'We're in the boredom-killing bussiness. You people are the real thing, we are the illusion. Turn your tv's off!' (Waarop de angy profit of the airwaves denouncing the hypocisries of our time flauwvalt.)
- Slotzin: 'This was the story of Howard Beale, the first known instance of a man who was killed because he had poor ratings.'

Trivia:

- Henry Fonda heeft bedankt voor de rol van Howard Beale omdat hij deze 'te hysterisch' vond.
- Naast 'A Streetcar named Desire' (1951) is dit de enige film ooit die drie Oscars heeft gewonnen voor de acteerprestaties.

10. The Insider (Michael Mann, 1999)

Een waar gebeurd verhaal, tevens over de vernietigende invloed die de commercie kan hebben op de persvrijheid. Al Pacino is Lowell Bergman, een journalist bij het befaamde CBS-actualiteitenprogramma 60 Minutes. Hij komt een rapport op het spoor over de verslavingverwekkende ingrediënten van tabak alsmede een insider (Russell Crowe als Jeffrey Wigand) die uiteindelijk bereid is het rapport te bevestigen. Maar CBS zendt het nieuws aanvankelijk niet uit – uit angst voor een miljoenenclaim van de tabaksfabrikanten en het afketsen van een beoogde fusie met een concurrerend televisiestation. Mioch: 'Intense verfilming van een waar gebeurd verhaal. De film laat zien hoe ver de macht van multinationals kan reiken, zelfs ten opzichte van televisiemaatschappijen.' Van der Burg: 'Journalisten zijn afhankelijk van werkgevers. Dat zijn in toenemende mate grote mediaconglomeraten die andere belangen hebben dan 'de waarheid'. In deze film leidt het tot het aanvankelijke verzwijgen van belastende feiten over de tabaksindustrie.'

Mooiste citaten:

- Bergman: 'Since when do lawyers decide the content of 60 minutes?'
- Bergman in tirade tegen hoofdredacteur: 'Is Wigand sticking his neck out? Yes! Is it newsworthy? Yes! Do we air it? No - of course not! Why? Because he's not telling the truth? No! Because he IS!'
- Tegen collega Mike Wallace (Christopher Plummer): 'What got broken here, doesn't go back together again. What do I tell a next source? 'We'll back you – maybe?'

Trivia:

- Lowell Bergman heeft na deze Insider-affaire ontslag genomen bij CBS en werkt nu bij het concurrerende PBS-programma Frontline, alsmede als docent aan The Berkley Graduate School of Journalism in California.
- Het verhaal van Bergman en Wigand is eerder gepubliceerd in Vanity Fair onder de titel 'The Man Who Knew Too Much'.

Met dank aan Videotheek Sleaze, Groningen.